

Analiza CSPA: 19. Zjazd Komunistycznej Partii Chin – Xi Jinping na drodze ku nowej erze?

Alicja Bachulska

Podsumowanie

24 października 2017 r. w Pekinie zakończył się 19. zjazd Komunistycznej Partii Chin (KPCh). Wydarzenie nie przyniosło wielkich niespodzianek, ale bez wątpienia wpisało się w historię Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) jako krok milowy definiujący nową rolę Pekinu na arenie międzynarodowej. Zjazd był pokazem siły i zjednoczenia KPCh pod rządami Xi Jinpinga, który przez kolejne pięć lat będzie obejmował stanowisko sekretarza generalnego partii. Nowo wybrany skład Stałego Komitetu Biura Politycznego, potocznie zwanego Politbiurem, potwierdza konsolidację władzy Xi przy jednoczesnym uszanowaniu reguł wewnątrzpartyjnych, np. tych regulujących wiek emerytalny. Pomimo wielu spekulacji, że 19. zjazd może okazać się precedensowym ze względu na coraz silniejszą pozycję Xi, tzw. system zbiorowego przywództwa nie został diametralnie zakwestionowany. Bardzo silna pozycja Xi nie jest jednoznaczna z kultem jednostki. Głosy z zachodnich mediów obwołujące Xi nowym Mao powinny również brać pod uwagę fakt, że jest on politykiem funkcjonującym w ramach KPCh, jej frakcji oraz poszczególnych grup interesów. Xi Jinping jest bezsprzecznie najsilniejszym chińskim liderem od czasów Deng Xiaopinga, lecz nie należy przeceniać jego siły jako jednostki. Konsolidacja władzy jest tyle kusząca, co niebezpieczna. Odpowiedzialność za niepowodzenia czy ewentualne kryzysy będzie spoczywać na barkach Xi. Jeśli jednak uda mu się przeprowadzić reformy, utrzymać wzrost gospodarczy, polepszyć dobrostan ogółu społeczeństwa oraz wypromować Chiny na światowego obrońcę globalizacji i wolnego handlu, to dokona on niemożliwego i stanie się najsprawniejszym reformatorem od czasów Deng Xiaopinga.

Analiza Centrum Studiów
Polska-Azja

Nr 14

8 listopada 2017

Centrum Studiów Polska-Azja

www.polska-azja.pl

info@polska-azja.pl

fb.com/poland.asia

twitter.com/cspa_org

19. zjazd Komunistycznej Partii Chin – najważniejsze rezultaty

Partyjne zjazdy to najważniejsze wydarzenia w życiu politycznym KPCh. Odbývają się raz na pięć lat i są dla chińskich elit okazją do wyboru kierownictwa na kolejną kadencję, podsumowania obecnego stanu państwa oraz określenia kierunku rozwoju na nadchodzące lata.

Podczas tegorocznego wydarzenia wybrano nowy skład Komitetu Centralnego (KC), Biura Politycznego (Politbiura) oraz Stałego Komitetu Biura Politycznego. W skład Politbiura weszli: Xi Jinping, Li Keqiang, Li Zhanshu, Wang Yang, Wang Huning, Zhao Leji, Han Zheng, Ding Xuexiang, Wang Chen, Liu He, Xu Qiliang, Sun Chunlan (jedyna kobieta w tym gronie), Li Xi, Li Qiang, Li Hongzhong, Yang Jiechi, Yang Xiaodu, Zhang Youxia, Chen Xi, Chen Quanguo, Chen Min'er, Hu Chunhua, Guo Shengkun, Huang Kunming oraz Cai Qi. Siedmiu pierwszych jednocześnie stanowi nowy skład Stałego Komitetu Biura Politycznego, czyli najważniejszego organu politycznego w ChRL. Skład tego ostatniego sugeruje postępującą konsolidację władzy w rękach Xi przy częściowym zachowaniu równowagi między frakcjami. Tak np. Li Keqiang i Wang Yang są związani ze stronnictwem byłego sekretarza generalnego Hu Jintao, a Han Zheng i Wang Huning są związani z tzw. „szanghajską kliką” poprzednika Hu, Jiang Zemina. Pozostali to bliscy współpracownicy i sojusznicy Xi.

Przed zjazdem wielu obserwatorów i analityków spekulowało, iż Xi złamie niepisane zasady regulujące wewnątrzpartyjny system awansów i emerytur. Tak np. prognozowano, że Wang Qishan (sekretarz Centralnej Komisji Inspekcji Dyscyplinarnej w pierwszej kadencji Xi) nie odejdzie na emeryturę pomimo osiągnięcia wieku emerytalnego. Zasada *qishang baxia* zakładająca, że politycy po 68 roku życia odchodzą na emeryturę nie została jednak złamana. Wskazuje to, że Xi prawdopodobnie dalej szanuje (przynajmniej częściowo) niepisane reguły rządzące funkcjonowaniem partii.

Jednym z ważniejszych rezultatów zjazdu było bez wątpienia wpisanie do partyjnej konstytucji nowej podstawy ideologicznej KPCh, czyli tzw. „myśli Xi Jinpinga o socjalizmie z chińską specyfiką na nową erę” (chiń. 习近平新时代中国特色社会主义思想 *Xi Jinping xinshidai zhongguo tese shehui zhuyi sixiang*, ang. *Xi Jinping's thought on socialism with Chinese characteristics for a new era*). Sam fakt sygnowania nowej podstawy ideologicznej nazwiskiem obecnego sekretarza generalnego KPCh nie jest tu bez znaczenia. Doktryny partyjne obowiązujące w ostatnich dwóch dekadach, czyli tzw. zasada trzech reprezentacji (z czasów Jiang Zemina) oraz koncepcja naukowego rozwoju (z czasów Hu Jintao) nie zostały wpisane do konstytucji KPCh wraz z nazwiskami ich propagatorów. Jedynie myśl Mao Zedonga i teoria Deng Xiaopinga osiągnęły taki status. W chińskim systemie politycznym nazewnictwo tego rodzaju ma ważne znaczenie i automatycznie wynosi idee sygnowane

nazwiskiem autora ponad pozostałe. W obecnym momencie myśl Xi Jinpinga jest utożsamiana z wolą partii, a ci którzy będą ją podważać będą automatycznie kontestować władzę KPCh. Obecny sekretarz generalny nie mianował swojego następcy, co pozwala wnioskować, że albo nie osiągnięto jeszcze konsensusu wewnątrz KPCh co do osoby nowego lidera, albo Xi planuje sprawować władzę po 2022 r. Ta kontrowersyjna teza zostanie zweryfikowana w praktyce.

Kolejnym ważnym elementem zjazdu było przemówienie Xi Jinpinga otwierające wydarzenie. Po raz pierwszy w najnowszej historii KPCh było ono skierowane również bezpośrednio do świata zewnętrznego. Retoryka sekretarza generalnego partii o Chinach „wychodzących na świat” i „walczących o globalizację” jest zręcznym przykładem propagandy, która działa, a jednocześnie bazuje na faktach. Chińska ekspansja gospodarcza, promowana przez Pekin jako alternatywa dla zachodnich modeli współpracy, jest najważniejszym elementem chińskiej *soft power*. Szum medialny otaczający Inicjatywę Pasa i Szlaku jest tego najlepszym dowodem. Wielki projekt międzynarodowy sygnowany przez Xi, chociaż kontrowersyjny, w dalszym ciągu funkcjonuje w zachodnich mediach głównie jako wielka szansa, a nie instrument chińskiej ekspansji poza granicami kraju. Warto zaznaczyć, że sama Inicjatywa Pasa i Szlaku została również wpisana podczas zjazdu do partyjnej konstytucji jako element chińskiej strategii zagranicznej.

Konsolidacja władzy jako obosieczna broń

Cele wyznaczone przez Xi podczas zjazdu są dalekosiężne i nie mogą w żaden sposób zostać osiągnięte w ciągu pięciu lat jego drugiej i teoretycznie ostatniej kadencji. Wizja osiągnięcia przez Chiny statusu globalnej potęgi do 2050 r. jest niezwykle ambitna, ale również wymaga dalekosiężnego planowania i stabilnej sukcesji wewnątrzpartyjnej. Wizja rozwoju musi być podzielana przez kolejne pokolenia chińskich przywódców. Jedną z kluczowych kwestii w tym kontekście jest ewentualne złamanie przez Xi niepisanych partyjnych reguł regulujących awanse i emerytury. Jeśli uda mu się kontynuować rządy na stanowisku sekretarza generalnego KPCh po 2022 r, będzie to równoznaczne z zakwestionowaniem systemu pokojowej sukcesji władzy zapoczątkowanego w okresie reform Deng Xiaopinga. Xi może również wycofać się oficjalnie z polityki, ale mianować sukcesora i za jego pomocą dalej wpływać na kształt chińskich reform, tak jak robił to właśnie Deng.

Zachodni obserwatorzy często określają Xi mianem współczesnej wersji Mao Zedonga, który buduje kult jednostki i aspiruje do władzy niemalże absolutnej. Ciężko jednoznacznie zawyrokować na ile władza Xi wynika tylko i wyłącznie z jego umiejętności politycznych i charakteru jako jednostki, a na ile jest efektem wyniesienia go na tę pozycję przez partię w celu realizacji szeroko pojętych interesów KPCh. Analizowanie chińskiej polityki wewnętrznej w dużej mierze przypomina wróżenie z fusów. Zewnętrzni obserwatorzy w większości

przypadków nie mają dostępu do poufnych informacji i w swoich osądach bazują na arbitralnych założeniach. W ten sposób początkowe założenia analizy determinują jej wynik. Tak np. zakładając, że Xi zdominował aparat władzy przez utworzenie nowych instytucji (jak np. Centralna Komisja Inspekcji Dyscyplinarnej) można dojść do wniosku, że kampania antykorupcyjna Xi jest dowodem jego siły politycznej. Równie dobrze kampania ta może być postrzegana jako dowód słabości Xi, który otoczony jest przez współzawodniczące ze sobą frakcje i grupy interesów, które muszą być nieustannie poskramiane, aby zapobiec wewnątrzpartyjnemu przewrotowi. Zgodnie z tą logiką Xi nie jest władcą absolutnym, a jedynie liderem walczącym o interesy w niestabilnym systemie.

W kontekście budowania wizerunku KPCh w chińskim społeczeństwie można jednak przyjąć, że silna władza jest receptą Xi na wewnętrzne uzdrowienie partii oraz odbudowę jej legitymacji, która coraz częściej jest zagrożona. Bogacące się społeczeństwo coraz częściej domaga się większych praw, w szczególności w sferze socjalnej. Zapewnienie dobrostanu w kategoriach lepszej opieki społecznej, poprawy jakości środowiska naturalnego czy redukcji nierówności społecznych jest obecnie kluczowe dla legitymacji KPCh. Reformy i centralizacja mają funkcjonować na zasadzie sprzężenia zwrotnego. Walka z korupcją pomaga Xi skonsolidować władzę, a samouzdrawiająca moc rządów silnej ręki ma wpłynąć na poprawę legitymizacji KPCh w chińskim społeczeństwie. Promowanie wizerunku Chin jako silnego państwa na arenie międzynarodowej służy temu samemu, w szczególności w kontekście coraz silniejszego populistycznego nacjonalizmu.

Wnioski

Z jednej strony 19. zjazd KPCh potwierdził centralizację władzy pod rządami Xi Jinpinga. Dobór nowych członków Stałego Komitetu Politbiura KPCh, którzy w większości wywodzą się ze środowisk partyjnych blisko związanych z Xi, wskazuje na to, że jego pozycja została wyniesiona ponad pozycję jego poprzedników: Jiang Zemina i Hu Jintao. Z drugiej strony nie doszło do przewidywanego przez część ekspertów złamania niepisanych zasad rządzących wewnątrzpartyjnym systemem sukcesji. Dowodzi to, że tzw. system zbiorowego przywództwa wypracowany przez ponad cztery dekady okresu reform nie został jeszcze diametralnie zakwestionowany, chociaż scenariusz ten w dłuższej perspektywie jest w dalszym ciągu prawdopodobny.

Sytuacja międzynarodowa częściowo sprzyja Chinom w osiągnięciu statusu globalnego mocarstwa. Pogłębiający się kryzys demokracji na Zachodzie niejako wysuwa ChRL na pierwszy plan na arenie międzynarodowej. Jeszcze dekadę temu ciężko było wyobrazić sobie taką asertywność i coraz większe zaangażowanie Pekinu poza granicami kraju. Chaotyczna polityka zagraniczna Donalda Trumpa i niepewna sytuacja w Europie tworzą środowisko międzynarodowe, które w naturalny sposób pozwala Pekinowi na łatwiejsze i częściowo

przedwczesne promowanie wizji Chin jako stabilnego państwa, regionalnego mocarstwa i gwaranta globalizacji gospodarczej na całym świecie. Jednocześnie należy pamiętać, że sytuacja ta może okazać się pułapką zarówno dla Xi Jinpinga, jak i całych Chin. W sytuacji ewentualnych kryzysów (zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych) odpowiedzialność za niepowodzenia reform czy chińskiej strategii międzynarodowej będzie spoczywać na obecnym przywódcy ChRL. Z tego względu prawdopodobnie chiński aparat władzy podwoi wysiłki, aby międzynarodowa ofensywa *soft power* osiągnęła chociażby połowiczny sukces. Należy liczyć się m.in. z kontynuacją działań związanych z Inicjatywą Pasa i Szlaku, większą obecnością Pekinu na terytoriach spornych w regionie oraz wzmożoną aktywnością chińskich sił militarnych poza granicami kraju, m.in. w ramach misji pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych. Działaniom o charakterze stricte politycznym będzie również towarzyszyć aktywność gospodarcza i handlowa, m.in. w ramach struktur Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych (AIIB) czy Funduszu Jedwabnego Szlaku.

O CSPA

Centrum Studiów Polska-Azja (CSPA) to czołowy polski think tank zajmujący się Azją Wschodnią i Południową. W skład naszego zespołu wchodzi specjaliści od krajów Azji dysponujący praktyczną wiedzą wyniesioną z wieloletnich doświadczeń pracy na rynkach dalekowschodnich, pobytu w Azji, znajomości miejscowych realiów, języków i kultur. Od 2008 roku zajmujemy się wszechstronnym rozpowszechnianiem wiedzy na temat Azji, zarówno przez przygotowywanie raportów i analiz dla instytucji prywatnych i państwowych, jak też organizację i udział w spotkaniach, prelekcjach, wykładach, szkoleniach, seminariach oraz aktywną współpracę z mediami polskimi i zagranicznymi.

About CSPA

Poland-Asia Research Centre (CSPA) is a leading Polish think-tank working on Eastern and Southern Asia. We have assembled a team of experts on Asian countries, who possess practical knowledge coming from many years of experience working in Asian countries and whose expertise in the fields of local realities, languages and cultures shapes the current public debate on Asia in Poland. Since 2008 we have been engaged in comprehensive dissemination of knowledge about Asia. We prepare reports and analysis for private and government institutions, as well as organize meeting, speeches, lectures, trainings seminars and provide Polish and foreign media with latest comments on Asian affairs.